

Klättertjuven

En renodlad actionfilm med barn i huvudrollerna hör inte till vanligheterna. I Klättertjuven är det dessutom en tolvårig klättertökig flicka som tar kommandot då hon planerar en bankkupp för att skaffa pengar till sin fars livsviktiga operation. Förutom en hisnande fysisk utmaning handlar det om att plötsligt tvingas ta ansvar och att göra det utifrån sina unga kvinnliga förutsättningar.

Rekommenderad från åk 3

En filmhandledning av
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Tolvåriga Idas favoritsysselsättning är att klättra. En talang hon har ärvt av sin far Klaus och som hon utövar varhelst det är möjligt, till exempel uppför stora betongcisterner. Fadern, som sedan ett trettiometers fall vid Mount Everest nio år tidigare har lämnat klättringen, driver nu en go-cartbana. Idas mor arbetar med att installera avancerade säkerhetssystem på bland annat banker. I familjen finns även tvåårige William vars pottränning för tillfället sysselsätter hela familjen.

En dag faller fadern ihop och det framkommer att skadan som han ådrog sig vid klätterolyckan nu har utvecklats till en livshotande nervskada. En operation är nödvändig men den kan bara utföras på en privatklinik i USA och den kostar 1,5 miljoner kronor. Pengar som Idas familj varken har eller har möjlighet att låna ihop till.

Ida tar nu det drastiska beslutet att råna CCT Bank där hennes mor just installerat ett högteknologiskt larmsystem. Kassavalvet är beläget 30 meter upp i ett hårdbevakat torn mitt inne i bankkomplexet. Men Ida tror sig kunna klättra upp och för att kunna genomföra planen tar hon även hjälp av sina två bästa vänner. Sebastian, som är go-cartmekaniker, och Jonas som är mästare på data-spel.

Tillsammans börjar de planera kuppen som går ut på att Sebastian skall lura till sig ritningarna till byggnaden under förespeglning att han

Ida är en tjej med skinn på näsan i danska barnactionfilmen "Klättertjuven".

håller på med ett specialarbete i skolan. Jonas skall försöka lära sig att tämja de vakthundar som har placerats ut vid valvet genom att gå en kurs hos en hundinstruktör. Ida försöker i sin tur luska ut de konfidentiella koderna genom att fråga ut mamman. Hon lyckas inte men har som ledtråd några av de smeknamn som mamman kan tänkas ha använt. Ida räknar med att något av dem skall fungera.

När Ida en dag får följa med sin mamma till jobbet lyckas hon ändå få en del förhandsinformation om hur säkerheten är uppbyggd. Hon charmar den inte ont anande direktör Hartman och blir till och med inbjuden att själv se hur övervakningskamerorna fungerar. Ida hör honom ge order om att hundarna skall vara borta under fredagen då kontoret skall ha personalfest. Ida beslutar sig för att detta blir dagen då de skall slå till.

De beställer utrustning på Internet, med falsk identitet, och lyckas få direktören, denna gång genom att säga att de spelar in en film, att spela in en filmsnutt som de skall köra i övervakningskamerorna för att lura vaktens kontroll om något ändå

skulle gå fel.

Under tiden har en liten maktkamp spirat upp mellan pojkarna som båda visar sig vara förälskade i Ida. När hon märker att planerna hotar att gå om intet och att hon riskerar att stå ensam lurar hon dem bägge. I förtroende ger hon var och en av dem den ena halvan av ett silverhjärta som ett kärleksbevis. Hon avkräver dem bägge löftet att den andra inget får veta om den hemliga kärlekspakten. Båda känner sig smickrade och är åter med i operationen.

Dagen för kuppen blir Ida tvungen att ta hand William vilket inte hindrar, möjligen sinkar dem. Med ett par go-cartbilar tar de sig igenom de låga avspärningarna och Ida klättrar in genom ett fönster hon ställt upp tidigare på dagen. Genom head-set-försedda kommunikationsradioapparater håller de sedan kontakten medan kuppen utförs. Intrigen rafifieras av att Sebastians äldre bror, Johnny, praktiserar som vakt på banken och följer Ida från kontrollrummets monitorer.

De är nära att bli upptäckta när de passerar framför en kamera men Ida går in till Johnny och lyckas, genom en vilseledande flirtig manöver,

Ida med Jonas och Sebastian på väg in i banken där de skall undgå detektorer, ilska hundar och andra säkerhetsanordningar.

stänga av monitorn. Medan bankens personalfest är i full gång med lekar som "fånga bankrånaren", lyckas de ta sig in i schaktet varifrån själva kassaskåpet sedan kan nås.

Trots att hon inte har någon kod börjar Ida den mödosamma klättringen. Hon provar åtskilliga lösenord och just innan tiden är ute erinrar hon sig att mamman brukar kalla henne "Sockerrätta". Hon testar. Valvet öppnas men visar sig var a tomt eftersom det inte är färdigbyggt!

Larmet går! Men de tre lyckas ta sig ner och övermannar de ilska hundarna medan all personal i huset uppmanas att ta sig ner till receptionen. Ida, Sebastian och Jonas lyckas gömma sig men vakten hittar William. När de söker skydd i ett slags lagerförråd upptäcker de mängder av portföljer fyllda med pengar. När de försöker fly med exakt den summa operationen kostar stoppas de av vaktchefen och Johnny. Men istället för att ringa polisen använder Johnny sin elpistol på vakten och hans vänner kan fly i varsin go-cart.

Pojkarna vilseleder polisen i en våldsam biljakt medan Ida med William i famnen far till sjukhuset för att hämta fadern. Hon har redan beställt två flygbiljetter till USA. Idas mamma som förstätt att dottern är inblandad i rånet är beredd att följa med men i sista stund hindras de av polisen. De får emellertid inget straff eftersom de är minderåriga och för att de har handlat i ett behjärtansvärt syfte. Dessutom får Ida av direktören, som är tacksam för att de hittat så fundamentala brister i säkerheten, en check värd 1,5 miljoner så operationen

kan ändå genomföras. Sex veckor senare är Klaus hemma och på benen och arbetar vid go-cartbanan.

Jonas och Sebastian kräver nu att Ida skall bestämma vem av dem hon är kär i. Hon ber dem vända sig om så skall hon välja. Hon väljer ingen och samtidigt bägge två och springer skrattande iväg genom det höga gräset, med killarna i hasorna.

Ansvar

Idas stora idol är hennes far. "No 1" som det står på den mössa han hade då han klättrade och som Ida sedan har på sig under kuppen. Den före detta atleten som genom en olycka berövats sin fysiska styrka och nu är beroende av att hans familj stöttar honom, inte minst mentalt. Mycket av hans styrka, våghalsighet och envishet har Ida ärvt och när hennes far behöver hjälp tvekar hon inte en sekund att försöka lösa situationen. Även om det handlar om att ordna fram en och en halv miljon kronor. Visserligen är Ida medveten om att hon bryter lagen, missbrukar sin mors förtroende och lurar sina vänner. Men för en god sak är det, som hon ser det, värt det.

Ida tar sig an den svåra uppgiften, inte för att hon har en orubblig tro på sig själv, utan för att det inte finns några alternativ. Utan pengarna kommer hennes far att dö.

I ett slag tvingas Ida bli vuxen och fatta egna drastiska beslut. Från att ha varit pappas lilla flicka är hon den som skall ta ansvar för honom. Vi ser hur förkrossad hon blir när fadern faller ihop i köket men också hur hon växer med situ-

ationen och finns vid hans sjuksäng när han känner sig rädd och ledsen.

Idas och hennes pappas relation är speciell och genomsyras av en genuin vänskap och förståelse. Deras gemensamma intressen och liknande karaktär gör att de har en särskild jargong sinsemellan. Och även om Ida inte talar om att hon klättrar – hennes far har förbjudit henne att ägna sig åt klättring – finns det ett grundmurat förtroende dem emellan. Även fadern försöker dölja för Ida att han faktiskt har sviter efter olyckan och inte är i bästa form.

★ Fundera kring hur deras förhållande ser ut, före pappans kris och under den.

Finns det vissa saker de inte talar med varandra om? Hur ser Ida på sin far? Hur hanterar hon det när fadern som alltid funnits stark och trygg plötsligt blir sängliggande?

★ De flesta samtal i filmen med fadern sker på sjukhuset där Ida, som liten och spädkryper upp till pappan som är stor men ändå så kraftlös.

Hur upplever pappan sin situation? Vad gör Ida för att trösta honom?

★ Föräldrar gör oftast allt för sina barn men i *Klättertjuven* är förhållandena de omvända.

Om man bortser från att filmen på flera plan inte är realistisk, kan man förstå varifrån Ida får sin styrka? Var finner ni själva styrka i svåra stunder?

Brott lönar sig inte brukar det heta. Ida och hennes kamrater stjälar och bedrar

emellertid utan att det får några egentliga konsekvenser. Istället belönas Ida med pengarna hon behöver av bankdirektören som tycker att hon är värd det.

★ Skulle ni själva vara beredda att offra er och göra något farligt, eller till och med olagligt för att rädda en närstående? Är allt tillåtet om det gäller liv och död?

Girlpower

Filmens presentation av Ida gör klart att här handlar det om en tjej med styrka, intelligens och vilja utöver det vanliga. Under berättelsens gång kommer den bilden bara att förstärkas. Med stor initiativrikedom och med en förmåga att få andra med sig lyckas hon med det hon företar sig. Scenariot är ovanligt. Inte minst för att vara en actionfilm. Det är en flicka, inte en man eller pojke, som har idéerna, som planerar och som delegerar. Det är tydligt att Ida knappt ens reflekterar över att hon har kommandot eller att hon inte skulle kunna göra det som killar gör.

I ett avseende blir det dock uppenbart att hon kommer att utnyttja det som brukar kallas "kvinnlig list". Hennes kumpaner Sebastian och Jonas är båda kära i henne. När hon blir medveten om det och märker att de hotar att dra sig ur projektet ser hon sin chans att spela ut dem mot varandra för att få dem att ställa upp. Hon inbillar var och en av dem att hon är kär i just honom, och hon ger den ena halvan av ett silverhjärta som bevis. Ovetandes om den andre känner de sig utvalda och ställer för kärleks skull upp för att genomföra kuppen. Hon avslöjas dock i slutet och de konfronterar henne och kräver att hon skall ta ett definitivt beslut om vem hon vill vara ihop med. Men i filmens sista scen lutar hon sig fram och doftar på en i taget, ber dem vända sig för att hon skall välja, för att sedan försvinna bort. Snuvade på konfekten tvingas de inse att hon inte tänker välja någon av dem.

Klättertjuven är något så ovanligt som en actionfilm med en kvinnlig hjältninna. "Girlpower" är ett något söndertuggat epitete som trots allt känns relevant i sammanhanget. Här möter vi en tjej som med självklarhet tar makten över sin situation och som också självklart tror på sin egen inneboende kraft. Hon vägrar att förlita sig på killar, även om hon har nytta av dem, och i förlängningen snarare utnyttjar hon deras känslor för henne.

★ Diskutera kring begreppet Girlpower. Hur tycker ni att det manifesteras i *Klättertjuven*?

Epitetet Girlpower har också ofta använts slarvigt för att beskriva sedvanlig utseendefixering, sexualisering och behagfullhet, men under en kaxigare attityd.

★ Håller ni med om att det funnits en tendens att missbruka innerbördens? Vad innebär Girlpower för er och hur ser den ut? Handlar det om att anta manliga attribut för att bli jämlika killarna, eller har tjejer egna sätt att visa makt och styrka?

Girlpower kan som sagt vara svår att definiera. Samtidigt som Ida är stark och självständig använder hon sig av sitt kvinnliga vapen, listen. Genom lite emotionell utpressning lyckas hon driva killarna dit hon vill utan att det uppfattas som hotfullt eller ens svekfullt. Killarna å sin sida verkar snarare intresserade av att förstå sig på flickors psyke och beteenden. I en lustig maktkamp mellan killarna nämns damtidningar som en förtäfflig källa till kunskap i ämnet.

★ Fundera lite över hur spelet mellan tjej och kille går till i *Klättertjuven*. Hur hade man reagerat om en kille gjort som Ida. Vad har killar respektive tjejer för "vapen" att ta till i krig och kärlek?

Formen

Klättertjuven är en actionfilm för barn och konsekvent genomförd som en sådan. Genren har en gammal tradition med utgångspunkt i filmer om riffikupper med en given klassisk dramaturgi som förfinats och utvecklats i och med ny teknik både i verkligheten och inom filmen. *Klättertjuven* har lånat dramaturgi och stilelement från filmer som *Mission Impossible* och *Lara Croft*, såväl som *Mästerdetektiven Blomkvist* och *Lilla Jönssonligan*.

Scenariot och utgångspunkten i *Klättertjuven* är att hjältninnan behöver komma över en stor summa pengar genom att bryta sig in i ett inbrottssäkert valv trettio meter upp i ett hypermodernt bankpalats. Hon besitter en viss förkunskap genom att vara en duktig klättrare och att hennes mor har installerat larmen. Ändå tycks uppgiften de står inför vara övermäktig.

De tre ungdomarna är en konstellation karaktärer som man känner igen. En kompletterande triangel som består av den drivande, "jag har en plan"-typen, datansillet och den handgripliga teknikern som är lite fiffig och uppfinningsrik. Som barn av sin tid har de kunskap i datateknik som är tillräcklig för att de kan hacka sig in på datorer med falsk identitet, beställa high tech-

utrustning via Internet och manipulerar bankens datasystem.

Förberedelserna går ut på att förutse alla eventuella hinder såsom livsfarliga rottweilers, nitiska vakter och kodlås. Därtill en stor portion fantasi där det gäller att dupera korkade vuxna. Tempot trappas upp och kampen mot klockan blir extra dramatisk i de mörka utrymmena där Ida skall klättra upp medan killarna gömmer sig för att inte blir upptäckta.

Kameraarbetet, med en mycket rörlig kamera och ett vitalt klipparbete, ljud, ljus och musik, är lånat från actionfilmer gjorda för en äldre publik.

★ Diskutera med utgångspunkt från andra filmer ni sett på vilket sätt *Klättertjuven* sällar sig till actiongenren. Vad skildras likadant och vad skildras annorlunda? Fundera till exempel över hur hot och våld beskrivs i filmen.

★ Vuxenvärlden, förutom Idas föräldrar, är skildrad i grova drag. Vissa karaktärer, som bankdirektören som drömmer om att bli skådespelare och den paranoida vakten är stiliserade och komiskt framställda. Fundera på hur vuxenvärlden i filmen distanseras från ungdomarnas egen värld och hur detta understryker känslan av att barn både ser, vet och kan mer än de vuxna anar.

Vilka osympatiska, respektive överraskande positiva drag finner de tre hos vissa av de vuxna?

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Danmark 2002

Originaltitel: Klatretøsen

Manus: Nicolaj Arcel efter en idé av Hans Fabian Wullenweber, Nicolaj Arcel och Erlend Loe

Regi: Hans Fabian Wullenweber

Foto: Jakob Viit Kusk

Klippning: Miriam Nørgaard

Musik: Magnus Dahlberg

I ROLLERNA

Ida – Julie Zangenberg

Sebastian – Stefan Pagels Andersen

Jonas – Mads Ravn

Klaus, Idas far – Lars Bom

Maria, Idas mor – Nastja Arcel

Henrik – Anders W. Berthelsen

TEKNISKA UPPGIFTER

Speltid: 87 minuter

Format: Vidfilm

Ljudsystem: Dolby SRD

Censur: Från 7 år

Svensk premiär: 4 oktober 2002

DISTRIBUTION

Sandrew Metronome, Box 5612, 114 86 Stockholm Tel 08-762 17 00, fax 08-10 38 50 www.sandrewmetronome.se

